

Ny plan for kirkelig undervisning og læring

Høringsuttalelse fra Presteforeningen (avgitt i elektronisk skjema til Kirkerådet 26.04.2023)

1. Type høringsinstans:

Arbeidstakerforening/fagforening

2. Navn på høringsinstans:

Presteforeningen

3. Bispedømmetilhørighet

– ikke relevant

4. Har du kommentarer til kapittel 1: Innledning

Der planen «Gud gir – vi deler» (2010) hadde en tydelig angitt formulering av *formålet med trosopplæringen*, er det mindre tydelig i planforslaget hva som er opplæringens formål. Det nærmeste forslaget kommer en formålsbestemmelse er setningen:

«Gjennom kirkelig undervisning og læring skal mennesker få se sitt liv i lys av kirkens tro og tradisjoner, og leve og vokse i den kristne tro».

Det nye planforslagets formulering av opplæringens formål knytter ikke eksplisitt kirkelig undervisning og læring til dåpen – men indirekte gjennom sitat fra dåpsliturgien i siste del av setningen. I forhold til «Gud gir, vi deler» (2010) er det noen interessante forskyvninger i terminologi:

«vekkjer og styrkjer *kristen tru*» (2010) – «se sitt liv i lys av *kirkens tro og tradisjoner*» (2023)

«Kirkens» tro og tradisjon innføres ved siden av «kristen» tro.

Og mellom dåpsliturgien og planforslaget:

«og hjelper dem til å *bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd*, så de kan leve og vokse i den kristne tro» (Dåpsliturgien)

«*se sitt liv i lys av kirkens tro og tradisjoner*, og leve og vokse i den kristne tro» (planforslaget)

Sammen med navneendringen fra «trosopplæring» (og før det «dåpsopplæring») til «kirkelig undervisning og læring», bidrar det til å flytte fokus fra saken: troen med utgangspunkt i dåpen, til organisasjonen/institusjonen: kirken.

Presteforeningen vil opprettholde en eksplisitt forbindelse mellom «trosopplæring»/ «kirkelig undervisning og læring» og dåpen, og framheve den kristne tro som saken opplæringen primært gjelder. Presteforeningen vil fastholde sitt synspunkt fra høringen til trosopplæringsutvalgets rapport i 2022 om at navnet «trosopplæring» ikke bør endres til «kirkelig undervisning og læring».

Når det gjelder *endringen i målgruppe*:

«både barn, unge og voksne i alle aldre». (Planforslaget)

«alle døypte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne» (2010)

viser Presteforeningen til høringsuttalelsen til Trosopplæringsutvalgets rapport, hvor Presteforeningen ikke gikk inn for en slik utvidelse av målgruppen for den planregulerte

trosopplæringen i Den norske kirke. Planer er dokumenter som styrer prioritering av tilgjengelige ressurser. Presteforeningen mener en utvidelse av målgruppen for den planstyrte trosopplæringen, vil kunne spre sparsomme ressurser over et for stort felt. Presteforeningen mener trosopplæring for barn og unge må prioriteres. Det utelukker ikke opplæringstilbud for voksne, men det er etter Presteforeningens oppfatning ikke behov for planer for å styre denne opplæringen. Presteforeningen mener det ligger innunder «alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet».

Enkelte formuleringer i planforslaget gir lite retning for «kirkelig undervisning og læring», som setningen «Når Gud gir og vi deler, kan vidunderlige ting skje.» Denne setningen kan med fordel sløyfes.

5. Har du kommentarer til kapittel 2: Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring

Presteforeningen etterlyser at teksten er tydeligere om forholdet mellom synd, frelse og nåde. Framhevingen av 5. Mos. 32,11 virker noe vilkårlig. Vi foreslår at Matt 28, 18-20 heller siteres og framheves.

Når det gjelder avsnittet «Å leve i stadig velsignelse – Sivdnidit» har Presteforeningen forståelse for intensjonen, som er å løfte fram teologiske bidrag fra samisk kontekst. Hverdagspraksiser som å synge for maten og be aftenbønn, også det å korse seg, er mer allment utbredte hverdagspraksiser, som en nordsamisk Sivdnidit-tradisjon vil ha felles med kristne hverdagspraksiser ellers i Norge – og i verden. Presteforeningen mener dette mer sakssvarende kan løses ved å sidestille «kristne hverdagspraksiser» og «Sivdnidit» som likeverdige og overlappende, og ikke framstille slike praksiser som den ene eller andre kulturens eie. Presteforeningen foreslår også å flytte avsnittet, og integrere det i avsnittet om Kristen tro i praksis i kapittel 3 i planen. Altså ikke rubrisere hverdagspraksisene under overskriften «Å leve i stadig velsignelse – Sivdnidit», men heller sette som overskrift: «Kristne hverdagspraksiser – Sivdnidit – å leve i stadig velsignelse», og innlede avsnittet med en refleksjon om at kristne hverdagspraksiser er kjent, noen er felles tradisjon, som å synge for maten og aftenbønn, og deretter beskrive den nordsamiske sivdnidit-praksisen som en måte å utvide tilfanget av slike praksiser.

6. Har du kommentarer til kapittel 3: Å leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring

Presteforeningen mener formuleringen i første setning «få se sitt liv og sine erfaringer i lys av kirkens tro og tradisjoner» bør byttes ut med «i lys av kristen tro og tradisjon».

Presteforeningen ønsker også at gudstjenesten som et sentralt og bærende sted i kirkens liv, det sentrale ritualet og kirkens kjernepraksis i større grad bør framheves. Dette kan for eksempel gjøres ved å endre formuleringen i siste setning på side 7 fra «Bibeltekstene er sentrale for å forstå og delta i *kirkens liv og ritualer*», til «og delta i *kirkens liv, i gudstjenester og andre ritualer*», og lignende. Gudstjenesten – og de kirkelige handlingene – er et sentralt sted for lesning av Bibelens tekster og for fortolkning av Bibelen. Selv om gudstjenestedeltakelse nevnes i avsnittet om «Kristen tro og praksis», mener Presteforeningen gudstjenesten bør omtales også i avsnittet om «Bibel, tekst og fortolkning».

Presteforeningen mener også at avsnittet om «Kirkens kultur og tradisjon» bør komme etter avsnittene om «Kristen tro i praksis» og «Livstolkning og livsmestring i kirkelig undervisning og læring».

Presteforeningen foreslå at avsnittet i kapittel 2 om «Å leve i stadig velsignelse – Sivdnidit» omformuleres i tråd med synspunktet under spørsmål 5, og integreres i avsnittet om «Kristen tro i praksis».

7. Har du kommentarer til kapittel 4. Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn

Presteforeningen er kritisk til formuleringer som «Kirkelig undervisning og læring kan slik forstås som en del av kirkens mangfoldige *tilbud*». Dette skaper assosiasjoner til kirken som en tjenesteprodusent for tilhørere, tilskuere, konsumenter, kunder, som står i kontrast til læringssynet i planen og forståelsen av barn, unge og andre som «troende subjekter som i fellesskap er med på å åpne tekster, tradisjon og tro».

Der dåpsliturgien sier «å leve og vokse i den kristne tro», sier planen «undervisning og læring». Det pedagogiske grunnlagssynet kan med fordel i større grad ta utgangspunkt i «å leve og vokse».

I avsnittet «Å lære i verden: kontekst for kirkelig undervisning og læring» finnes setningen «Møtet med kirken kan enten åpne opp for eller skape barrierer for menneskers videre interesse for å delta, utforske, lære og finne sin plass i kirkens fellesskap». Her vil Presteforeningen spille inn at møtet med kirken kanskje skulle kunne bidra til noe mer, å åpne et troens rom, ikke bare en tilknytning til kirkens fellesskap. Igjen slår fokuset på kirken som organisasjon inn, på mulig bekostning av fokus på Gud og troen. Presteforeningen ber om at det vurderes en formulering som i større grad og mer eksplisitt åpner rommet for troen og Gud.

I avsnittet «Kirkelig undervisning og læring i en større sammenheng» brukes uttrykket «læringen som skjer utenfor *kirkens tilbud og aktiviteter*». Også her kan uttrykket skape samme assosiasjoner til kirken som tjenesteprodusent. Et bedre uttrykk som i større grad impliserer «troende subjekter» vil kunne være «utenfor kirkens *praksiser*».

Avsnittet «Kirkens undervisnings- og læringsoppdrag i et livssynsåpent og mangfoldig samfunn» er uheldig formulert ved å bruke «Kirken» i bestemt form entall. Hvis det med «kirken» her menes «Den norske kirke» framstår ordbruken nettopp i et slikt avsnitt som hegemonisk majoritetspråkbruk. Det er imidlertid uklart om det er «Den norske kirke» eller «den kristne kirke» / «den universelle kirke» som er subjektet i dette avsnittet.

Setningen «Kirken kaller alle mennesker til å ta imot evangeliet» bør omformuleres. En kan spørre om denne typen appellativt språk hører hjemme i et slikt plandokument. Kanskje kan en moderering av utsagnet være bedre: «Kirken ønsker å invitere...» eller «Den norske kirke ønsker sammen med kristne søsterkirker å kalle...». Dette er et anliggende vi har felles med andre kristne kirker.

Også i avsnittet «Interkulturell forståelse og et mylder av mangfold» bør uttrykket «Kirken» spesifiseres eller kvalifiseres.

I avsnittet «Å lære på forskjellige måter: pedagogisk tilnærming», bør det vurderes om det er mindre kjennskap til «kirke og kristendom» som er hovedproblemet, eller om det bør formuleres som «kjennskap til kristen tro og kristne praksiser».

8. Har du kommentarer til kapittel 5: Likeverdig deltagelse og medvirkning

Presteforeningen slutter seg til innholdet i dette kapitlet, men er usikre på om de psykososiale utfordringene mange barn og unge i dag opplever i tilstrekkelig grad er omfattet.

9. Har du kommentarer til kapittel 6: Samisk kirkeliv: likeverdig og livskraftig

Presteforeningen støtter at samisk trosopplæring innarbeides i den felles planen, og ikke skilles ut som en egen *Plan for samisk trosopplæring* som i dagens planer. Ved at samisk trosopplæring integreres i den felles planen, understrekes det at å ivareta dette er et ansvar for kirken i hele Norge. Det bidrar til bevisstgjøring og til større likeverdighet.

En annen utfordring som Presteforeningen ikke ser ivaretatt i planforslaget, er hensynet ivaretagelse av trosopplæring på minoritetsspråk. Særlig gjelder dette kvensk og norsk tegnspråk.

Når det gjelder «Fornorskningens etterdønninger og forsoning i praksis», er fornorskningen av kvener og skogfinner ikke omtalt. Fornorskningen rammet disse gruppene like mye som samene. Behovet for forsoning gjelder også disse gruppene. Teksten bør bearbeides så den rommer også dette.

10. Har du kommentarer til kapittel 7: Samarbeid om kirkelig undervisning og læring

Beskrivelsen av fadderinstitusjonen bør formuleres mer realistisk. De færreste faddere vil oppfatte at uttrykket «barn og unges viktigste omsorgspersoner» svarer til deres forståelse av hva det er å være fadder.

Ved å ta inn avsnittet «Skole, barnehage og SFO» i planen blir forskjellen på kirkelig trosopplæring / kirkelige læringsaktiviteter og samarbeid mellom skole og kirke mer utydelig enn tidligere. Det bør klargjøres tydeligere i avsnittets tekst. Presteforeningen foreslår også å ta inn en omtale av skole- og barnehagegudstjenester, og hva som skiller de fra den typen undervisnings- og læringsaktiviteter som ikke kan være forkynnende. Slike gudstjenester innebærer også en type samarbeid med skoler og barnehager.

11. Har du kommentarer til kapittel 8: Lokalt planarbeid

Presteforeningen er opptatt av at stadig planarbeid ikke må ta for mye ressurser fra utøvende arbeid. At det kan være behov for en gjennomgang og justering av de lokale trosopplæringsplanene, og en ny gjennomtenkning av forholdet mellom tidsavgransede breddetiltak og kontinuerlige tiltak, er Presteforeningen enig i. Men at det skulle være behov for en så stor endring i den innholdsmessige strukturen i trosopplæringsplanen, at de gamle planene må gjennom en omfattende omarbeiding, ser Presteforeningen som en unødig ressursbruk. Med de begrensede ressursene Den norske kirke rår over, bør ikke unødige ressurser brukes på unødvendig planarbeid. Presteforeningen har ikke sett noen overbevisende behovsanalyse eller argumentasjon for at det behøves nye innholdskategorier i Den norske kirkes trosopplæring.

Planen kommuniserer en forståelse av planarbeid som omfattende alt, og at alt i en menighet kan planlegges. Det ville være en styrke om planen begrenset seg til ambisjoner for det ved arbeidet i soknet som lar seg planlegge og styre ved planer. Først og fremst gjelder det prioritering av ansattressurser og økonomiske midler.

12. Har du andre kommentarer til planen

13. Av hensyn til forenkling vurderes det om Kirkerådet kan vedta de seks ulike rammeplanene under overordnet del. Hva mener du om dette?

- Kirkerådet kan vedta rammeplanene

- *Rammeplanene bør vedtas av Kirkemøtet X*

14. Har du utdypende kommentar til spørsmål 13?

I saksdokumentet til Kirkerådet er problemstillingen i høringsspørsmål 13 formulert slik:

Det foreslås at Kirkemøtet på samme måte først vedtar ny overordnet del for kirkelig undervisning og læring, og at det deretter utarbeides rammeplaner. For å forenkle prosessen knyttes til disse, foreslås det at Kirkemøtet *delegerer til Kirkerådet å vedta* disse rammeplanene. (KR 7/23) (vår utheving)

I høringsdokumentet er dette formulert slik:

«Av hensyn til forenkling vurderes det *om Kirkerådet kan vedta* de seks ulike rammeplanene under overordnet del.» (vår utheving)

Ut fra Kirkeordningens formulering, kan ikke Kirkerådet *vedta* rammeplanene. Kirkeordningen inneholder heller ingen eksplisitt bestemmelse om at Kirkemøtet kan delegerer myndighet til Kirkerådet.

Det drøftes ikke, verken i Kirkerådets saksdokument eller i høringsdokumentet, hvordan dette forholder seg til myndighetsfordelingen nedfelt i Kirkeordningen, hvor Kirkemøtet fastsetter retningsgivende planer og programmer. Kirkeordningen skiller ikke mellom ulike nivåer i planer og programmer. Etter Presteforeningens syn måtte Kirkeordningen endres hvis Kirkemøtet skulle kunne delegerer vedtak av rammeplaner til Kirkerådet. Etter Presteforeningens bør rammeplanene vedtas av Kirkemøtet. Det er rammeplanene som vil ha mest inngripende betydning for menighetene, og hvor spørsmålet om forholdet mellom planenes ambisjoner og tilgjengelige ressurser bør avveies. For å sikre en bred belysning, og sikre en god og ansvarlig prosess av hensyn til menighetene som rammeplanene skal gjelde for, bør derfor myndigheten ikke delegeres til Kirkerådet.